

Reactie internetconsultatie taal in het hoger onderwijs

13 november 2020

De voorgestelde wet Taal en toegankelijkheid regelt dat hogeronderwijsinstellingen beter beargumenteren waarom onderwijs in een andere taal dan het Nederlands een meerwaarde heeft. In de discussie rondom de 'verengelsing' van het hoger onderwijs zijn er, naast zorgen om het behoud van het Nederlands als studie- en wetenschapstaal, de studeerbaarheid van anderstalige opleidingen en de taalvaardigheid van docenten in het Engels, ook zorgen om de Nederlandse taalvaardigheid van studenten. Kunnen zij, opgeleid aan een Engelstalige opleiding, zich nog wel voldoende uitdrukken als zij eenmaal in een - dikwijls Nederlandse - beroepscontext aan het werk zijn?

Maar die zorg betreft de taalvaardigheid van alle studenten, ook die aan Nederlandstalige opleidingen, zo blijkt bijvoorbeeld uit berichten in de media over de gebrekkige kwaliteit van scripties en signalen van werkgevers over onvoldoende taalvaardigheid van pas afgestudeerde werknemers. Bieden opleidingen hen voldoende mogelijkheid om zich de taal van het latere vakgebied of beroep eigen te maken en daarmee een waardevolle bijdrage te leveren aan het vakgebied?

Er zijn meerdere initiatieven om de taalvaardigheid van studenten in het hoger onderwijs te vergroten, waaronder WERKplaats Taal bij Hogeschool Rotterdam, waarin we docenten van opleidingen begeleiden bij het inbedden van taalontwikkeling in de opleiding. Dat leidt bijvoorbeeld tot een leerlijn taalvaardigheid die geïntegreerd is in de kernvakken van de opleiding. Initiatieven als deze zouden op grotere schaal uitgevoerd kunnen worden als het voor alle opleidingen helder is dat zij de verantwoordelijkheid hebben om de uitdrukkingsvaardigheid van studenten verder te ontwikkelen. Daarom waren wij erg blij met het voornemen van minister Van Engelshoven (in haar kamerbrief van 2019): *"Bij algemene maatregel van bestuur worden regels gesteld over de wijze waarop de bekostigde instellingen voor hoger onderwijs de uitdrukkingsvaardigheid in het Nederlands van Nederlandstalige studenten bevorderen."*

Die AMvB staat nu open voor consultatie. Daarin lezen wij dat de ambities van de minister naar beneden zijn bijgesteld, wat wij teleurstellend vinden. Om te beginnen willen we daarbij opmerken dat de verantwoordelijkheid om invulling te geven aan het niveau van uitdrukkingsvaardigheid en de manier waarop daarnaartoe gewerkt wordt, inderdaad uiteindelijk bij instellingen en opleidingen ligt. De huidige AMvB is echter zo vaag en open dat die onzes inziens meer kwaad dan goed gaat doen. Instellingen voldoen volgens de AMvB veel te makkelijk aan de inspanningsverplichting. In deze reactie gaan wij in op wat volgens ons vier belangrijke gemiste kansen in de AMvB zijn.

- 1) De eerste is dat er geen norm voor uitdrukkingsvaardigheid in het hoger onderwijs gesteld zou kunnen worden, omdat er nog geen beschrijving is van een algemeen taalniveau hoger dan het niveau 4F uit het raamwerk van de commissie-Meijerink. Zoals ook de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren in het rapport *Vaart met taalvaardigheid* (2015) benoemt, zou het referentiekader uitgebreid kunnen worden met een ontwikkeling in het hoger onderwijs. Dat deze niveaubeschrijving er nog niet is, betekent dus niet dat die er niet zou kunnen komen.
- 2) Ten tweede de aanname dat het alleen op peil houden van de taalvaardigheid bij instroom voldoende zou zijn. De ontwikkeling van communicatieve vaardigheden stopt

niet bij de poort van het hoger onderwijs. In de AMvB wordt terecht gewezen op het NLQF, dat ook descriptoren voor 'communicatieve vaardigheden' bevat. De beschrijving van communicatieve vaardigheden op niveau 6 (bachelor) verschilt bijvoorbeeld van die op 4/4+ (havo/vwo). Studenten dienen dus wel degelijk een ontwikkeling door te maken. Bovendien staat in het NLQF beroepsgerichte communicatie centraal die bij de meeste studenten met een algemene (of in het geval van de mbo-hbo-doorstroom: inhoudelijk niet aansluitende) vooropleiding nog niet bekend is. Opleidingen zullen zich in het onderwijs dan ook ten minste moeten richten op doelgroepgericht communiceren voor een steeds grotere en diversere doelgroep. Stellen dat de taalvaardigheid van studenten op peil houden voldoende zou zijn is dus in tegenspraak met de NLQF. Bovendien is het instroomniveau van studenten in de praktijk veel diverser dan het referentiekader misschien doet vermoeden.

- 3) De derde gemiste kans is het uitgangspunt dat Nederlandstalige opleidingen 'automatisch' aan de inspanningsverplichting voldoen. Dat lijkt te suggereren dat de ontwikkeling van uitdrukkingsvaardigheid in een bepaalde taal vanzelf gaat als je een opleiding in die taal volgt. In de praktijk is dit niet het geval en deze conclusie wordt in de AMvB onvoldoende onderbouwd. De AMvB moet zich dus ook richten op Nederlandstalige studenten in Nederlandstalige opleidingen. Bovendien blijkt uit de AMvB onvoldoende waarom de wet en de AMvB zich niet richten op anderstalige studenten.
- 4) Ten vierde de aanname dat extra-curriculaire en facultatieve voorzieningen voldoende zouden zijn om de uitdrukkingsvaardigheid van studenten te bevorderen. Het gaat namelijk – zie het NLQF – om vakspecifieke of beroepsgerichte vaardigheden, die het best zo dicht mogelijk bij de opleiding zelf aangeboden kunnen worden. Het schrijven van een catalogustekst bij een expositie van kunstwerken stelt andere – vaak impliciete – eisen aan de taalvaardigheid dan het voeren van gesprekken om een organisatieverandering te begeleiden. Het is de taak van opleidingen om studenten in contact te brengen met de genres die in het beroep van belang zijn en ze te helpen zich de bijbehorende conventies (denk aan stijl, opbouw, woordgebruik) eigen te maken door feedback en reflectie. Extra-curriculaire, facultatieve ondersteuning wordt meestal centraal georganiseerd, bijvoorbeeld in talen- of schrijfcentra, richt zich dikwijls op de algemene taalvaardigheid en betreft vaak het wegwerken van deficiënties. Hetzelfde geldt voor de inzet van taaltoetsen, die vaak geënt zijn op algemene taalvaardigheden (of deelvaardigheden als leesbegrip, spelling en grammatica). Aan de ontwikkeling van een hoger niveau van vakspecifieke en beroepsgerichte uitdrukkingsvaardigheid dragen deze voorzieningen vaak niet bij.

Uiteindelijk gaat het erom dat instellingen voor hoger onderwijs in alle lagen van de organisatie inzien dat het belangrijk is om de algemene en beroepsgerichte taalvaardigheid van studenten te ontwikkelen. Wat daar vanuit het ministerie bij zou helpen is op zijn minst helderheid over wat wordt verstaan onder het 'bevorderen' van uitdrukkingsvaardigheid en hoe hierop wordt toegezien. Het ministerie zou de ambitie nog hoger kunnen stellen door expliciet te streven naar een ontwikkeling van zowel de algemene als de beroepsspecifieke taalvaardigheid. Vervolgens zou ondersteuning bij de taalontwikkeling van studenten een plek moeten krijgen in de curricula van alle opleidingen, gebaseerd op wetenschappelijke inzichten.

Door alleen in te zetten op de taalvaardigheid van Nederlandstalige studenten aan anderstalige opleidingen, gaat het ministerie voorbij aan de geluiden over ontoereikende taalvaardigheid van álle studenten. Paradoxaal genoeg looft de overheid aan de ene kant prijzen uit voor duidelijke taal en doet zij aan de andere kant geen moeite om het leren schrijven

en spreken van begrijpelijke taal een plek te geven in het hoger onderwijs. Wat zonde om in het basis- en voortgezet onderwijs een 'leesoffensief' uit te roepen in respons op dalende prestaties van 15-jarigen en tegelijk te verwachten dat het in het hoger onderwijs vanzelf wel goed komt. De ontwikkeling van taalvaardigheid gaat door in het hoger onderwijs als opleidingen daar in hun curriculum aandacht aan besteden.